Агач өслегенә декоратив бизәкләр төшерү

5-6 класс

Укытучы: Ә.Р. Шаймарданов

2009-2010 уку елы

Бәхетле шул баладыр,
кайсы дәресенә күңел бирсә,
Могаллимне олуг күрсә,
белергә кушканны белсә.

Габдулла Тукай

Агачны нәфис сәнгать әсәре итеп эшкәртүнең 3 төре бар:

1) ***Агачка рәсемнәрне буяу, лаклар ярдәмендә төшерү*** *(роспись).*
2) ***Агачка кисеп бизәк төшерү****(резьба).*
3) ***Агачны көйдереп бизәк төшерү*** *(выжигание).*

Һәр эшнең дә җае бар,
ботканың да мае бар,
дәреснең максаты бар.

- **1. Әзер эшләнмәләргә бизәк төшерергә өйрәнү, татар халкының орнаменты белән танышу.**
- **2. Технологик карта белән эшне камилләштерү.**
- **3. Татар халкы сәнгатенә мәхәббәт хисе уяту, төгәллек, хезмәт сөючәнлек, бер-береңгә хөрмәт, үз хезмәтеңә карата горурлык хисе тәрбияләү.**

Куркынычсызлык кагыйдәләре

- 1. Мастерскаяга укытучы рөхсәте белән керергә.
- 2. Дрельне верстагка куйганда боравын үзеңнән читкә каратырга.
- 3. Урманда йөргәндә агач аудару зонасында йөрергә ярый.
- 4. Эш урынында артык кирәксез әйберләрне тотмаска.
- 5. Кискеч кораллар белән сак эш итәргә.
- 6. Эш беткәч верстакны щетка белән чистартырга.
- 7.Укытучы рөхсәтеннән башка станокны кабызыгыз.
- 8. Такта кискәндә сул кулны пычкы полотнасына якын тотарга.
- 9. Пычкыны верстакка куйганда үткен ягын үзеннән читкә карат.
- 10. Чүкеч белән эшләүче кеше артында тормаска.
- 11. Төзек сапланган чүкеч белән эш итәргә.

Куркынычсызлык кагыйдәләре

- 1. Мастерскаяга укытучы рөхсәте белән керергә.
- 2. Дрельне верстагка куйганда боравын үзеңнән читкә каратырга.
- 3. Урманда йөргәндә агач аудару зонасында йөрергә ярый.
- 4. Эш урынында артык кирәксез әйберләрне тотмаска.
- 5. Кискеч кораллар белән сак эш итәргә.
- 6. Эш беткәч верстакны щетка белән чистартырга.
- 7.Укытучы рөхсәтеннән башка станокны кабызыгыз.
- 8. Такта кискәндә сул кулны пычкы полотнасына якын тотарга.
- 9. Пычкыны верстакка куйганда үткен ягын үзеннән читкә карат.
- 10. Чүкеч белән эшләүче кеше артында тормаска.
- 11. Төзек сапланган чүкеч белән эш итәргә.

Куркынычсызлык кагыйдәләре

- 1. Мастерскаяга укытучы рөхсәте белән керергә.
- 2. Дрельне верстагка куйганда боравын үзеңнән читкә каратырга.
- 3. Урманда йөргәндә агач аудару зонасында йөрергә ярый.
- 4. Эш урынында артык кирәксез әйберләрне тотмаска.
- 5. Кискеч кораллар белән сак эш итәргә.
- 6. Эш беткәч верстакны щетка белән чистартырга.
- 7.Укытучы рөхсәтеннән башка станокны кабызыгыз.
- 8. Такта кискәндә сул кулны пычкы полотнасына якын тотарга.
- 9. Пычкыны верстакка куйганда үткен ягын үзеннән читкә карат.
- 10. Чүкеч белән эшләүче кеше артында тормаска.
- 11. Төзек сапланган чүкеч белән эш итәргә.

Куркынычсызлык кагыйдәләре

- 1. Мастерскаяга укытучы рөхсәте белән керергә.
- 2. Дрельне верстагка куйганда боравын үзеңнән читкә каратырга.
- 3. Урманда йөргәндә агач аудару зонасында йөрергә ярый.
- 4. Эш урынында артык кирәксез әйберләрне тотмаска.
- 5. Кискеч кораллар белән сак эш итәргә.
- 6. Эш беткәч верстакны щетка белән чистартырга.
- 7.Укытучы рөхсәтеннән башка станокны кабызыгыз.
- 8. Такта кискәндә сул кулны пычкы полотнасына якын тотарга.
- 9. Пычкыны верстакка куйганда үткен ягын үзеннән читкә карат.
- 10. Чүкеч белән эшләүче кеше артында тормаска.
- 11. Төзек сапланган чүкеч белән эш итәргә.

Дөнья тулы гыйлем, башыңда калганы белем.

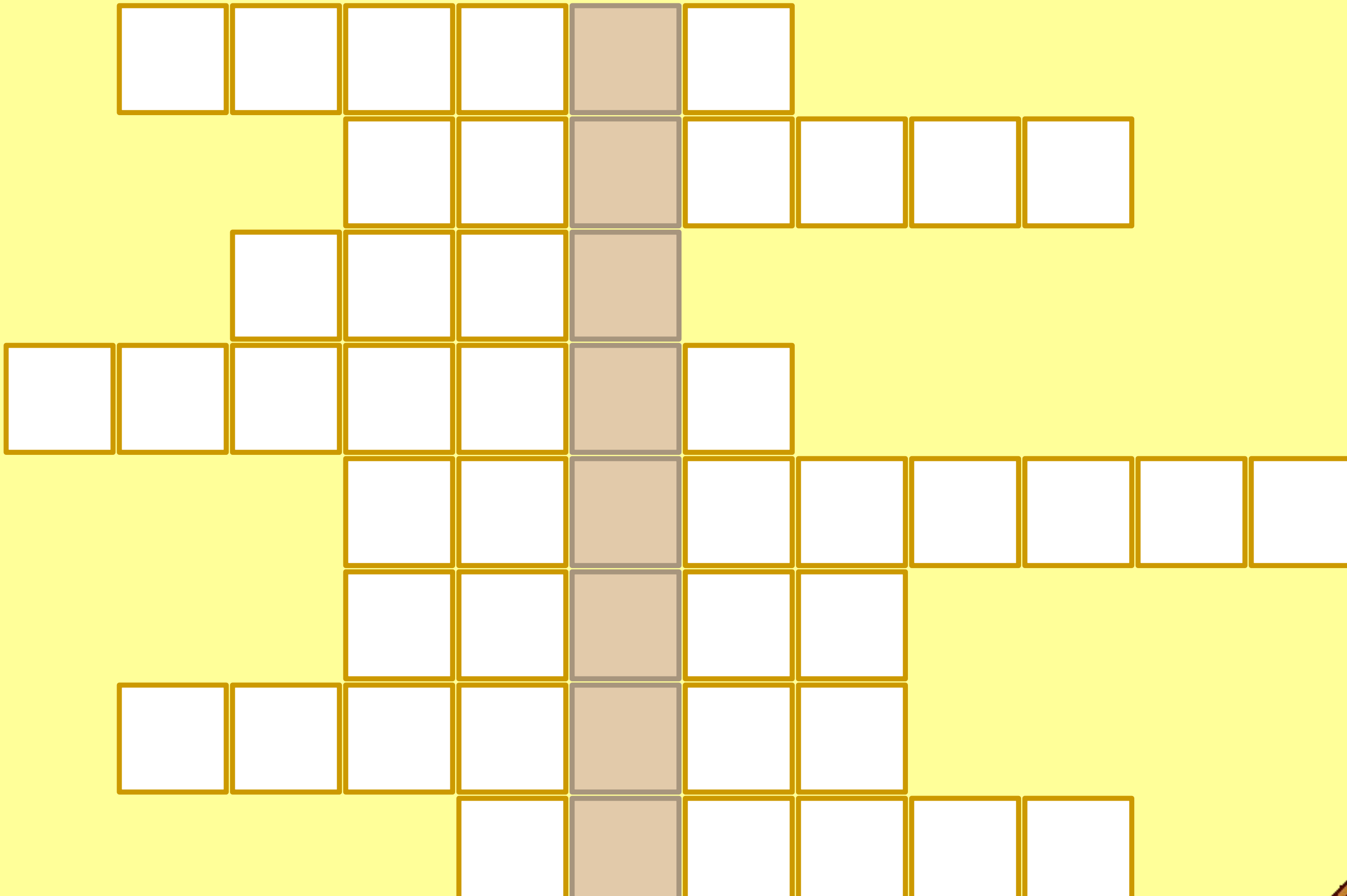

Дөнья тулы гыйлем, башыңда калганы белем.

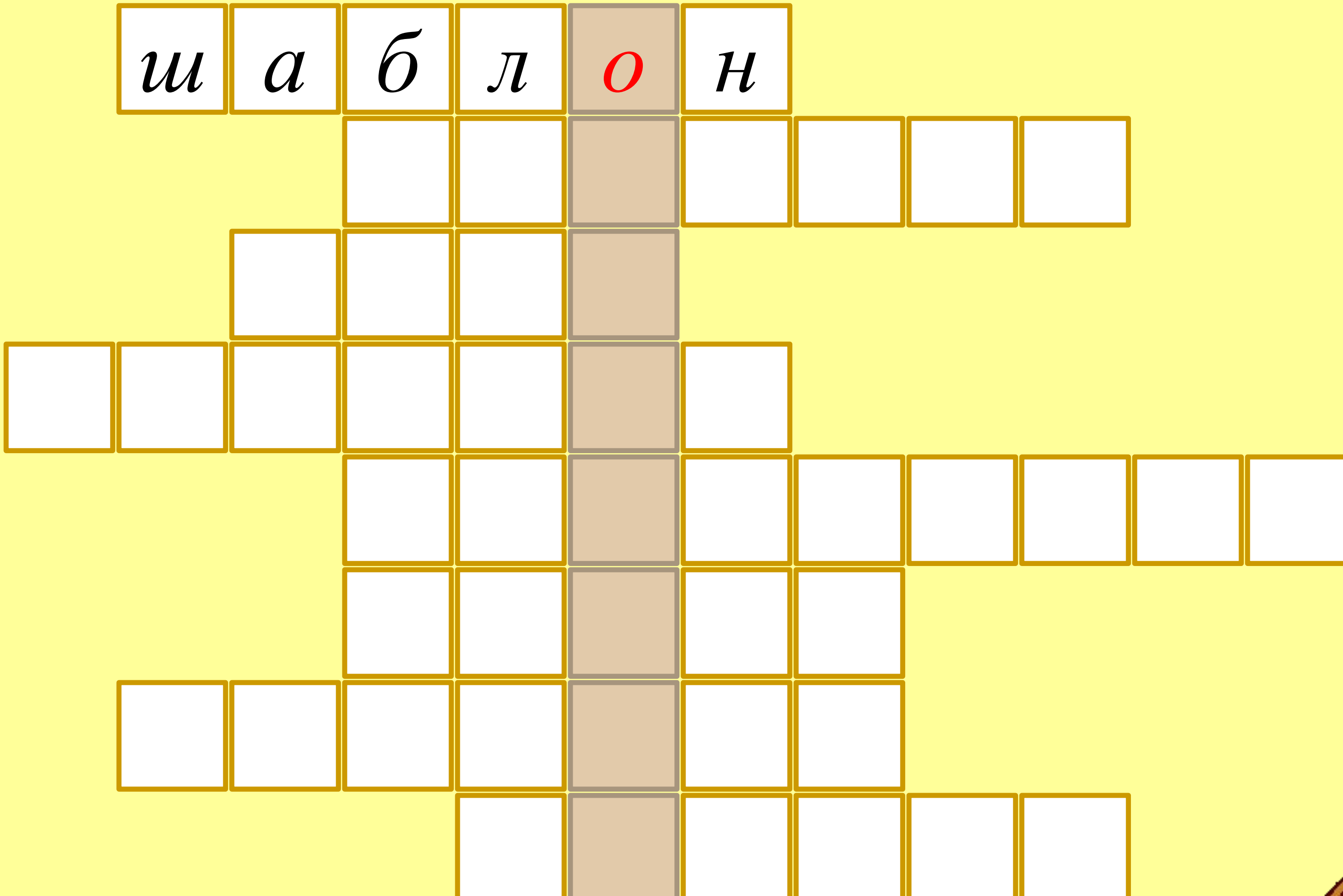

Дөнья тулы гыйлем, башында калганы белем.

	ш	а	б	л	о	н					
			ц	и	р	к	у	л	ь		

Дөнья тулы гыйлем, башыңда калганы белем.

	ш	а	б	л	о	н					
			ц	и	р	к	у	л	ь		
		ш	п	о	н						

Дөнья тулы гыйлем, башыңда калганы белем.

	ш	а	б	л	о	н					
			ц	и	р	к	у	л	ь		
		ш	п	о	н						
в	е	р	с	т	а	к					

Дөнья тулы гыйлем, башында калганы белем.

	ш	а	б	л	**о**	н					
			ц	и	**р**	к	у	л	ь		
		ш	п	о	**н**						
в	е	р	с	т	**а**	к					
			ш	о	**м**	а	р	т	к	ы	ч

Дөнья тулы гыйлем, башында калганы белем.

	ш	а	б	л	о	н					
			ц	и	р	к	у	л	ь		
		ш	п	о	н						
в	е	р	с	т	а	к					
			ш	о	м	а	р	т	к	ы	ч
			д	р	е	л	ь				

Дөнья тулы гыйлем, башында калганы белем.

	ш	а	б	л	о	н					
			ц	и	р	к	у	л	ь		
		ш	п	о	н						
в	е	р	с	т	а	к					
			ш	о	м	а	р	т	к	ы	ч
			д	р	е	л	ь				
	р	у	б	а	н	о	к				

Дөнья тулы гыйлем, башыңда калганы белем.

	ш	а	б	л	**о**	н					
			ц	и	**р**	к	у	л	ь		
		ш	п	о	**н**						
в	е	р	с	т	**а**	к					
			ш	о	**м**	а	р	т	к	ы	ч
			д	р	**е**	л	ь				
	р	у	б	а	**н**	о	к				
				с	**т**	о	л	я	р		

Нәрсә ул орнамент?

- ***Орнамент – ул билгеле бер тәртиптә, ритмда кабатланган рәсемнәр яки сызымнар. “Орнамент “ – сүзе латыйн теленнән тәрҗемә иткәндә “ornamentum” бизәк дигәнне аңлата.***
- ***Орнамент бизәкләре сызымнардан, геометрик фигуралардан, яфраклардан, чәчәкләрдән, җиләк җимешләрдән, кош һәм хайван рәсемнәреннән тора.***
- ***Орнамент кешенең барлык уй-кичерешләрен, рухи халәтен чагылдырырга сәләтле. Халыкның сабырлык һәм күркәмлек, зәвыклылык һәм нәзәкатьлелек, эчке тоемлау һәм рухи тынычлык кебек сыйфатларны ачып бирә.***

Орнамент төрләре

▪

Чәчәк үсемлек бизәкле орнамент

Орнамент төрләре

Геометрик бизәкле орнамент

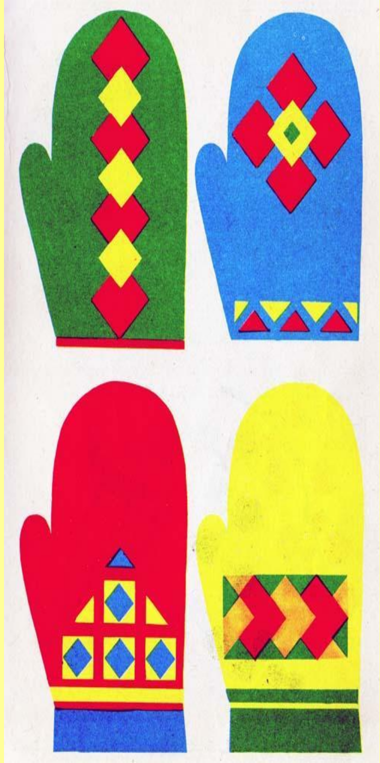

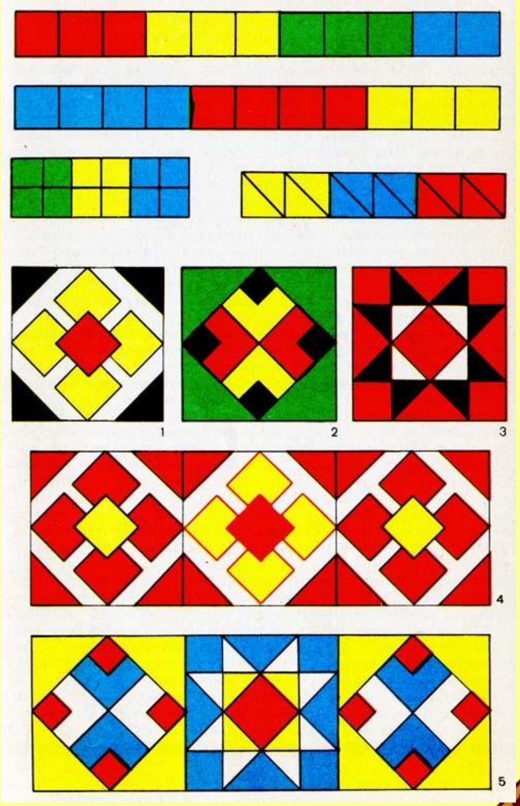

Орнамент төрләре

Кош, җәнлек бизәкле орнамент

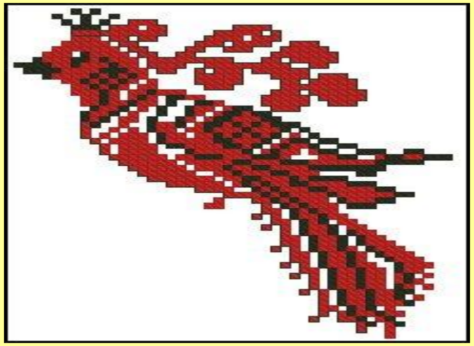

Татар халкының сәнгати иҗаты шулкадәр чиксез, әлеге орнамент төрләре бай мирас булып буыннан буынга күчеп бүгенге көнгә килеп җиткәннәр.

Чиккән сөлгеләр, ашъяулыклар, кулъяулыклар, калфак-түбәтәйләр, итек-читекләр – һәрберсе күз явын алырлык сәнгать әсәре.

Халык җәүһәрләре

Нәкышчеләр иҗаты үзе бер могҗиза!
Бик борын заманнарда ук осталар агачтан эшләнгән вазаларга, штукатулкаларга, йорт җиһазларына һәм башка вак-төяк әйберләргә бизәк төшергәннәр.

Рельефлы һәм киртмәле бизәк

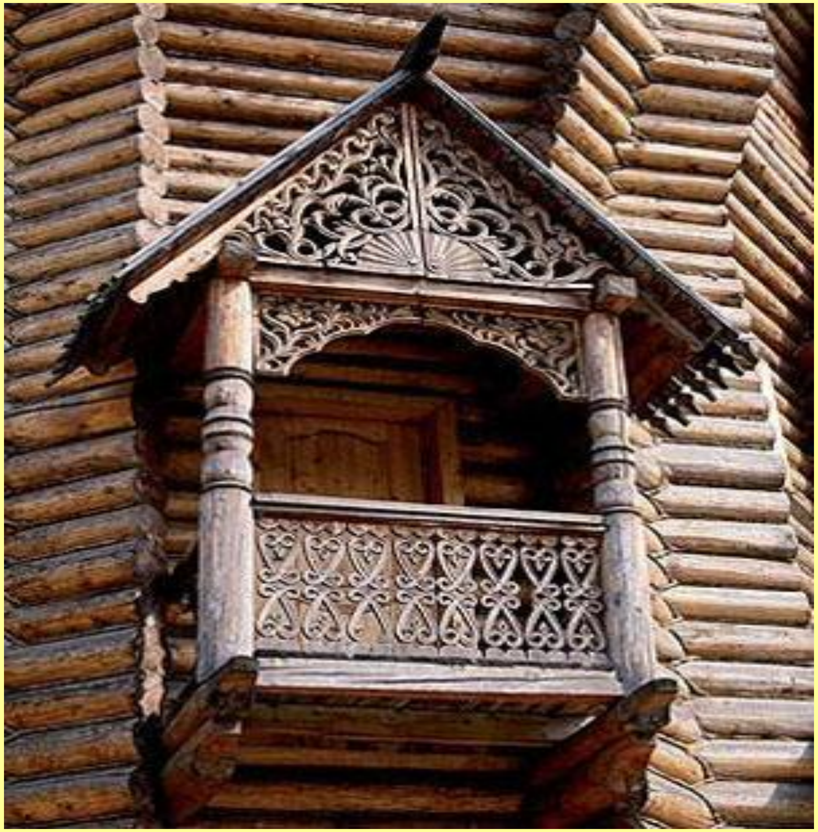

Геометрик бизәк

көйдереп

кисеп

Көйдереп һәм кисеп җәнлек орнаменты төшерү

Җиһазны кисеп бизәкләү

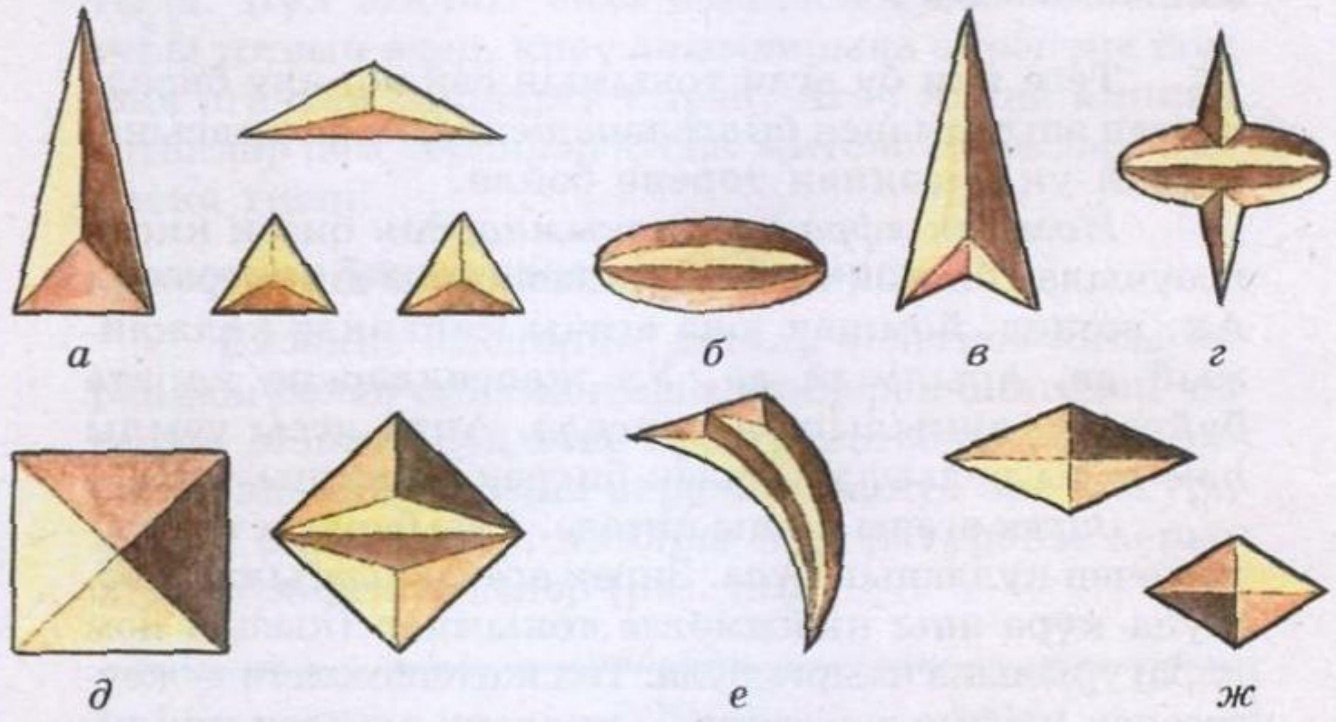

Рәс. 84. Геометрик бизәк элементлары: *а* — өчпочмаклар; *б* — күз; *в* — тешле өчпочмак; *г* — фонарьчык; *д* — дүрткырлыклар; *е* — нурлар; *ж* — ромблар

☺Көйдереп бизәкләү өчен яхшы материал – фанер, юкә һәм зелпе агачлары.

☺ Кисеп бизәк төшергәндә теге яки бу агач токымын сайлап алу эшләнмәнең билгеләнешенә һәм формасына, шулай ук бизәк формасына бәйле. Бигрәктә юкә агачы яхшы дип күреләә.

Технологик карта

Әйбер турау өчен кухня тактасы эшләү

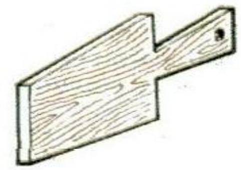

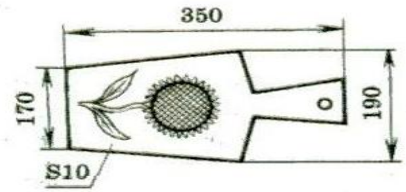

Әйбер турау өчен такта	М 1:4
Каен фанер	

№	Операцияләрнең эзлеклелеге	График сурәт	Кораллар һәм җайланмалар
1	Әзерләнмәне 10—12 мм калынлыктагы такта яисә фанердан сайлап алу, шаблон буенча әйбернең контурларын билгеләү		Шаблон, карандаш
2	Әйберне контурлары буенча кисеп чыгару	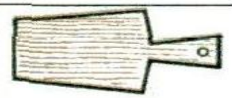	Кул пычкысы, столяр верстагы
3	Тишем урынын без белән билгеләү. Бораулап тишү		Без, борау, коловорот яки дрель
4	Әйберне шомарту, очлы кырыйларын һәм почмакларын игәүләп түгәрәкләү	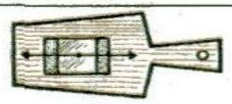	Верстак, ышкы, игәү, шомарткыч кәгазь, тиски

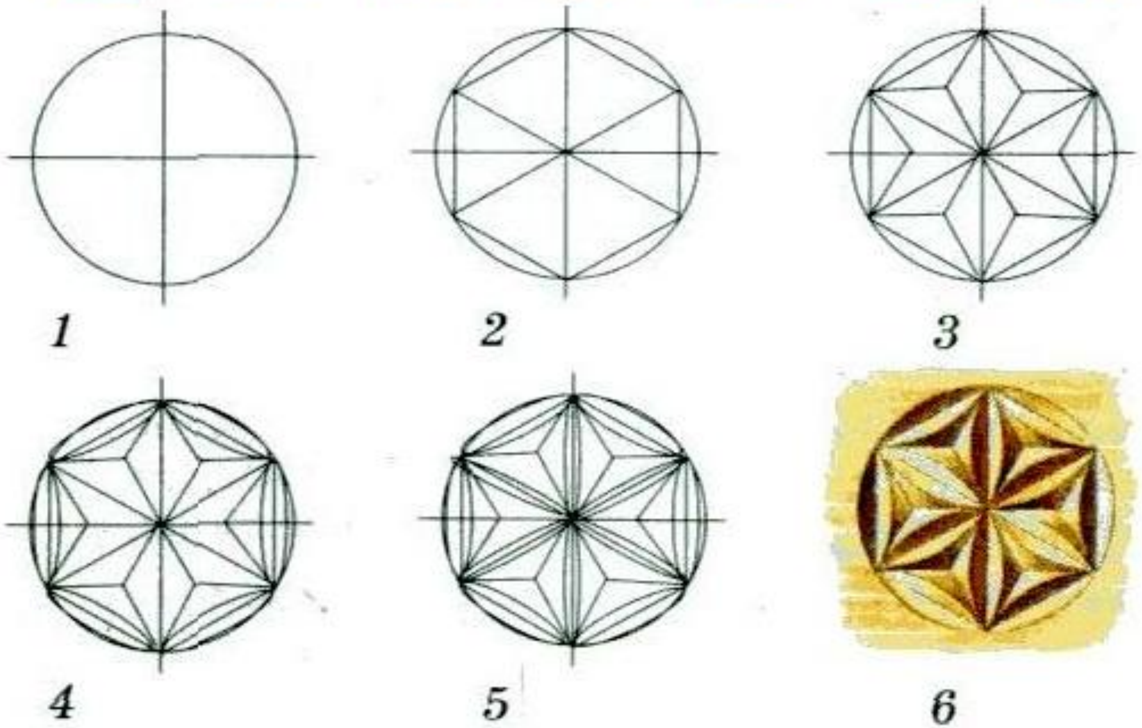

Рәс. 86. «Розетка» орнаментын башкару тәртибе

Өй эше

1. 5 сыйныф
а.) рәсемне ясап бетерергә;
б.) 48 бит, 1-2 сораулар

2. 6 сыйныф
а.) өчпочмак уемтылара башкару өчен тактаның читләренә рәсеме ясарга (үрнәк 129 бит, 88 рәсем)

Эшкә өндәү

И сабыйлар! Эшләгез сез, иң мөкатдәс нәрсә – эш,
Эш агачы һәрвакытта бик юмарт китерер җимеш.

Яшьлегеңдә күп тырышсаң, эшкә бирсәң чын күңел,
Картлыгыңны бик тыныч һәм бик җиңел.

Габдулла Тукай